

ИНТЕГРАТИВНИ ВРЪЗКИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО „ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА“ И „ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА“

Елизабет Влаева

Основно училище „Добри Чинтулов“, Варна

Резюме. Настоящата статия е насочена към анализ на междупредметните връзки, тяхната значимост в обучението и конкретното им приложение по учебните предмети „Домашен бит и техника“ и „Човекът и природата“. Представени са два урока, в които ясно се очертават интегративните връзки в горепосочените предмети.

Keywords: integrative links, information technology, Technology, Man and Nature

Културата и опитът са отправните точки за възприемане на света като разгръщащо се многообразие. За детето, както и за възрастния, светът се открива първоначално именно чрез индивидуалните различия.

Процесът на интегриране на знания и умения от различни предметни области е същностен за обучението в началното училище. Практическото използване на материали и прости инструменти е дейност, която се осъществява съвместно с обучението по „Домашен бит и техника“. Изучаването на природата е тясно свързано с предметите от естетическия цикъл. Общият стремеж е да се открие красивото, да се възпитава усет за хармонията и величието на заобикалящата ни природа, толерантност към всичко живо (хора, животни, растения) (Максимов, 2004). Този подход е заложен в учебните програми с оглед изграждане на по-цялостна представа за света и осъществяващите се в него природни и обществени явления и зависимости. Обогатяването на междупредметните връзки с възможностите на компютърните технологии за осигуряване на повече полезност и релевантност на знанията и уменията, които се формират в учениците, е основна отговорност на учителя и израз на професионалната му компетентност. Реализирането на дадена задача се осъществява със средствата на информационните технологии. Така се прилага интердисциплинарен подход в обучението по различните учебни предмети (Манев, 2009).

При осъществяване на учебния процес чрез интегриране на информационни технологии е необходимо предварително да бъдат осмислени похватите, методите, средствата и формите на обучение. В тази посока интегративните връзки в обучението по „Домашен бит и техника“ и „Човекът и природата“, като елементи на учебния процес, включват следните основни дейности:

- откриване на опорните моменти в стандартите за учебното съдържание;
- определяне на областите и темите, които позволяват интегриране на знанията и уменията от различните направления;
- определяне на близък до житейския опит на учениците контекст, който да им позволява да прилагат новополучените знания и умения;
- уточняване на представите и понятията, които ще бъдат актуализирани и тези, които ще се формират;
- откриване на специфичните сфери на влияние и проникване на учебното съдържание с цел обогатяване на представите и уменията на учениците;
- очертаване и аргументиране на дидактическите технологии за предстоящата работа;
- определяне на рутинните и творческите познавателни действия на учениците.

Образователната система у нас е предметна. Независимо от нейните достойнства, тя има и редица недостатъци. Един от начините за неутрализиране на недостатъците е чрез осъществяване на вътрешнопредметните и междупредметните връзки, както и реализирането на принципа за житейска правдоподобност. За съжаление, не всички учители са достатъчно ангажирани с тази задача в образователния процес.

Подготовката на отделните уроци с помощта на ефективно използване на интегративни връзки в обучението по учебните предмети е свързана с редица дейности на учителя и учениците като: старателно преосмисляне на всеки отделен детайл от страна на учителя и гъвкаво ориентиране на съвместната дейност с учениците, поставяне на индивидуални задачи, съобразяване с общото ниво на компютърната грамотност на учениците.

Ученето се реализира във и чрез опита, акцентира върху възможностите на овладяване на общи способности за умствена дейност и творческа изява и създава условия за интегриране на вече съществуващите структури от знания.

Педагогическите взаимодействия са насочени към:

- създаване на интерактивна среда, която позволява свобода на избора и на изявата на всеки ученик;
- развиване на умения за работа с компютърни системи и софтуер и на комуникационни умения в среда на активно екипно сътрудничество;
- разширяване на възможностите за социално взаимодействие и работа в сътрудничество;
- толерантност към индивидуалните различия, потребности и интереси на децата.

Идеята за осъществяване на интегративните връзки между предметите „Домашен бит и техника“ и „Човекът и природата“ се зароди от проект „Иновационни подходи и методи за екологично образование в обучението по „Домашен бит и техника“, в който участвам и реализирам с ученици от трети клас.

Практическата реализация на интегративните връзки в обучението по „Домашен бит и техника“ и „Човекът и природата“ е представена чрез два урока. Единият урок е от предмета „Домашен бит и техника“ на тема „Грижи за растения и животни“, в който са използвани традиционни дидактически методи, а

другият е по предмета „Човекът и природата“ на тема „Гори-дървета, билки и гъби“ – чрез използване на мултимедийна презентация.

Учебен предмет: „Домашен бит и техника“.

Тема: „В зеления кът“.

Обобщена тема: „Грижи за растения и животни“.

Клас: III.

Цели:

1. Образователни:

– формиране на знания за условията, необходими за живота на растенията и начините за тяхното подобряване;

– формиране на знания за правила за работа с инструменти: лопатка, метла, садило.

– формиране на умения за засяване на семена и засаждане на разсад.

– усъвършенстване на уменията за опитно изследване на явленията.

2. Възпитателни

– възпитаване на позитивно отношение към селскостопанския труд;

– възпитаване на любов към природата;

3. Развиващи:

– развитие на наблюдателността;

– формиране на естетически усет и умение да аргументират идеите си.

Основните понятия, които се използват в урока, са: семена, разсад, засяване на семена, засаждане на разсад, стебло, листа, цветове, плодове, хранителни вещества.

В хода на урока, който се провежда с ученици от III клас, за формиране на посочените знания и умения се използват възможностите на междупредметните връзки най-вече с „Човекът и природата“. По-долу са описани дейностите на учителя и учениците при осъществяване на тази тематична интеграция, като основно се използват традиционни дидактически методи. Дейности на учителя при реализация на урок на тема „Грижи за растения и животни“:

– По време на урока се използва *структурирана дискусия* (основен доминиращ метод), който повишава активността на учениците, стимулира мисленето и творчеството (Георгиева, 2008). Дискусията е свързана с изясняване на следните въпроси: от какво се нуждаят растенията, за да се развиват добре, как могат да се подобрят условията за отглеждането им. Разглеждат се някои от мероприятията, които хората прилагат, грижейки се за цветя, зеленчуци, овошки. Обсъждат се инструментите, които се използват;

– Организира се провеждането на *опит*, за да се установи как водата и хранителните вещества достигат до различни части на растението. Опитът за наблюдение в учебника може да се извърши както с бял карамфил, така и с други бели или със светла окраска цветове на кокиче, зюмбюл, нарцис, хризантема, перуника;

– Учениците *наблюдават* промяната на белия карамфил при потапянето на разцепения край на стеблото в чаши с разтворена синя и червена боя за яйца. Учени-

ците трябва да бъдат стимулирани сами да формулират извод относно това какви са резултатите от опита.

– *Учителят (в конкретния урок аз) обяснява* начините за засяване на семена и засаждане на разсад. *Следва демонстрация (от страна на учителя)* – засаждане на поникнали млади растения чрез пикиране (няколко часа преди пикиране растенията се поливат, за да се извадят с повече корени);

– Предвидена е *групова работа* в живия кът за засяване на семена на цветя, билки. Създаден е график за полагане на ежедневни грижи при отглеждане на разсада с отговорници за отделните дейности, като се предвижда наблюдение на развитието на растенията и записване на резултатите. Правят се снимки с фотоапарат, за да се проследи развитието на растенията и резултата на техния труд (вж. сн. 1 и сн. 2.)

– Всяка група ученици е надписала и украсила по свой начин своите растения. Работят и записват *резултатите в специални папки с илюстрации и снимки на своите растения*.

– На децата се предоставя възможност да направят приложения на различни животни или цветя със семената, които не са засели.

Проектът, по който работя с ученици от III клас по предмета „Човекът и природата“, е на тема: „Опазването на природната среда – важно условие за съществуване на планетата Земя“. При реализирането на този проект използвам различни дидактични методи (традиционни и нетрадиционни – интерактивни) – разказ, беседа, наблюдение, обяснение, работа с научнопопулярна литература, интегративни и интерактивни методи и техники (Манев, 2009) и всичко това за ефективно използване на интегративните връзки между учебната информация от двата предмета: „Домашен бит и техника“ и „Човекът и природата“.

Новото в работата ми е използването и на информационните и комуникационните технологии при подготовката и представянето на уроци по предмета „Човекът и природата“ в III клас, свързани с природозащитното и здравното образование.

С помощта на мултимедиян проектор изображението на монитора може да бъде прожектирано на бял екран за целия клас. При наличие на компютърна мрежа е възможно едновременно на всички монитори да се представи създадената презентация (Иванов, 2005). Практиката показва, че чрез използване на мултимедийна презентация на учебен материал, който е с практически характер, се повишава познавателната самостоятелност и активност на учениците, засилва се техният интерес и по-лесно и бързо усвояват необходимите знания и умения.

В настоящия материал предлагам конкретна *педагогическа технология* при реализиране на урок по учебния предмет „Човекът и природата“, тема „Гори – дървета, билки, гъби“, в която използвам компютърната презентация в съчетание с традиционни методи като: разказ, обяснение, беседа¹⁾. При изпълнение на задачите учениците се организират по групи от 4-6 души, които избират свой лидер, име и знак на екипа. Във всеки екип трябва да има ученици с интереси в различни области, с балансирано участие на момчета и момичета.

Учебен предмет: „Човекът и природата“.

Клас: III.

Тема: „Гори – дървета, билки, гъби“ (Обобщение).

Цели:

- ученикът разпознава и назовава трите основни групи растения в гората – дървета, храсти и тревисти;
- разпознава, назовава и описва характерните видове растения и животни в широколистните, иглолистните и смесените гори;
- познава някои билки и лечебното им действие; назовава правила при бране, съхраняване и използване на билките; използва ги по предназначение;
- описва характерните белези на някои ядливи гъби и техните отровни двойници; назовава правила при бране; осъзнава опасността от отравяне с гъби – двойници на ядливите;
- обобщава наученото досега за средата на живот, осъзнава зависимостта на живите организми от неживата природа и необходимостта от нейното опазване;
- осъзнава значението на природата за здравето на човека;
- осмисля своята връзка с природата и разбира важността на опазването ѝ.

Основни методи на работа: беседа, разказ, обяснение, които съпътстват компютърната презентация; работа по групи, обобщение.

Понятия: дървета, храсти, тревисти растения, зелени пояси, широколистни дъбови и букови гори, иглолистни гори, смесени гори, лечебни растения (билки), противомикробни свойства, ядливи и отровни гъби, двойници, залесяване, защитени територии, Закон за защита на природата, резервати. Резерватът се обитава от множество животни: пеперуди, мравки, земноводни, влечуги, птици и бозайници. Срещат се благороден елен, елен-лопатар, сърна, дива свиня, лисица, язовец, дива котка, белка (Аладжем, 2000).

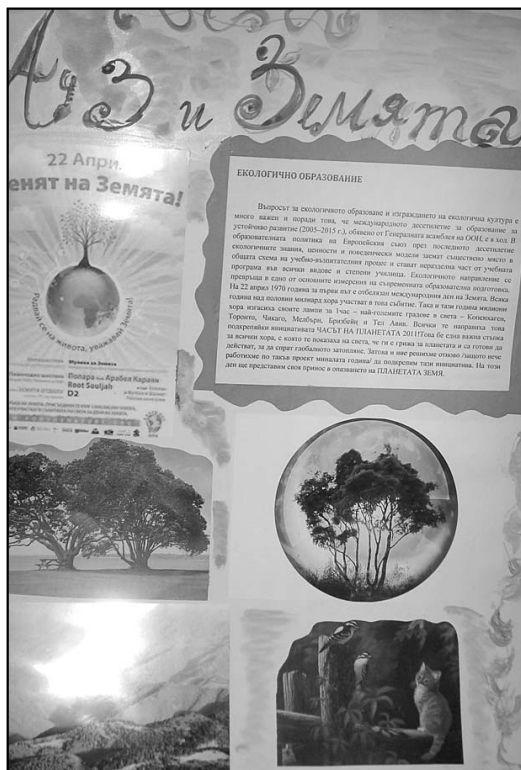
Междупредметни връзки:

- *Човекът и обществото* (в коя част на страната се намират някои защитени територии, ролята на човека);
- *Математика* (век, година, групиране и сравняване по определен признак);
- *Домашен бит и техника* (работа по групи, изработване на табла „Екология“, папки с изсушени билки и техните имена, приложения от семена и всичко това с активното участие на учителя в тези процеси) (виж сн. 1– 7).

Аспекти: екологичен, здравен, социален.

Специално се подчертава, че голямото разнообразие на растения и животни е резултат от приспособяването им към условията на околната среда. Животът на хората е немислим без растенията и животните. Децата самостоятелно стигат до извода, че е необходимо да се полагат грижи за тяхното опазване. При представянето на някои защитени територии, паркове и резервати, се подчертава ролята на човека за опазване на

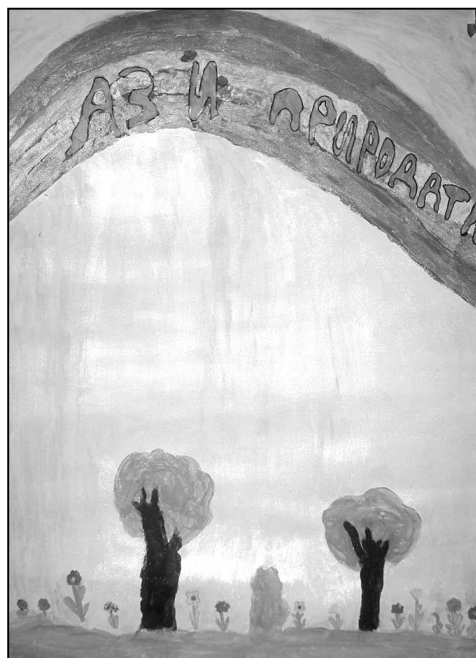
Сн. 1

Сн. 3

Сн. 2

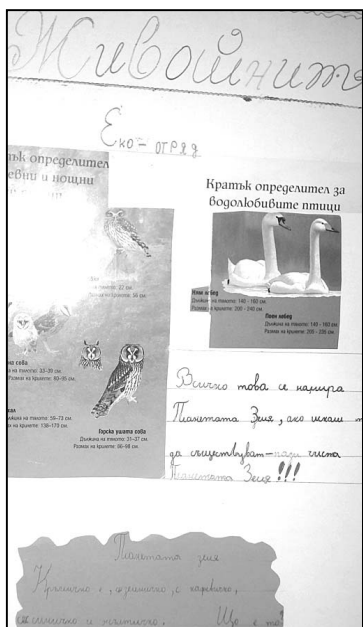
Сн. 4

Сн. 5

Сн. 6

Сн. 7

природата. Обръща се внимание на горските, ловните и рибните стопанства. За опазване на редките растения и животни у нас е приет Закон за защита на природата²⁾.

В процеса на обучение учителят стимулира не само възпроизвеждащата дейност, но и решаването на проблеми, изследователската работа и работата по проекти. Част от дейности в обучението могат да се осъществят извън класната стая, сред природата, на посещение, наблюдение, среща с орнитолог от Българското дружество за защита на птиците, екскурзия и други подобни дейности.

В **заключение** е необходимо да се подчертае, че целесъобразното използване на интегративните връзки в обучението между предметите „Домашен бит и техника“ и „Човекът и природата“ с помощта на информационните техника и технологии допри-

нася за един по-качествен учебен процес. От една страна учениците по-лесно, бързо и с по-голям интерес усвояват необходимите знания и умения по двата предмета, а от друга, учителят, използвайки възможностите на новите технологии, успява да пресъздаде на децата реалния свят, да подпомогне своята работа и тя да стане по-ползотворна. В заключение ще обобща, че децата работят самостоятелно, повишава се техният интерес и те осъзнават значимостта на своя труд.

БЕЛЕЖКИ

1. Папанчева, Р. (2008). Методика и организация на работата по проекти. – Образование и квалификация, (лекции).
2. Закон за защита на природата, ДВ, бр. 19 от 08.03. 2011 г. Глава I, Раздел I, чл. 5.

ЛИТЕРАТУРА

- Аладжем, С. (2000). *Зеленото злато на България (Зооатлас)*. София: АБВ-тех ООД.
- Георгиева, Д. (2008). *Възможности на учебното съдържание по Домашна техника и икономика*. Посоки, 2, 25.
- Иванов, И. (2005). *Вашият компютър*. София: Софттрейд, 77.
- Максимов, М. (2004). *Човекът и природата*. София: Булвест 2000, 5-59.
- Манев, К. (2009). *Информационни технологии*. София: Изкуства, 18.

INTEGRATIVE LINKS BETWEEN EDUCATION AND HOME LIFE EQUIPMENT AND MAN AND NATURE

Abstract. This paper addresses the analysis of cross-curricular links, their importance in education and their application in the specific subjects of Home Lifestyle and Technology as well as Man and Nature. Presented are two lessons, which clearly outline the integrative links in the above mentioned subjects.

Elizabet Laleva Vlaeva
✉ School „Dobry Chintulov“
9000 Varna, Bulgaria
12, Milosardie Str.
e-mail: beti_1@abv.bg